

Forstå dit barns ordblindhed

- Evaluering af forældre-netværk

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 18, 1.
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: servicestyrelsen@servicestyrelsen.dk
www.servicestyrelsen.dk

Forfatter: Mia Finnemann Schultz
Tryk: Socialministeriet
1. oplag,
Udgivet 1-06-2013

Download eller se til rapporten på www.socialstyrelsen.dk.
Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Digital ISBN: 978-87-93052-13-0

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	4
Baggrund for projektet	4
Forandringsteori	5
Projektets design.....	7
Implementering	7
Monitorering.....	8
Hvad skete der ifølge projektdeltagerne?.....	10
Virker indsatsen som forventet?	11
Referencer	12
Bilag	14

Indledning

Pilotprojektet "Forstå dit barns ordblindhed" inddrager frivillige fra brugerorganisationen Ordblindeforeningen, i skole-hjem-samarbejdet på grundskoleniveau. Projektets grundidé er en vinkling af den traditionelle måde at tænke forældresamarbejde på, men også et initiativ med forventet potentiale i forhold til den aktuelle inklusionsdebat. Afprøvningen blev gennemført på baggrund af en donation fra Danske Bank og bidrog dermed til en interessant erfaring om samarbejde mellem det offentlige, det private og civilsamfundet.

Denne evaluering bidrager med feedback på spørgsmålet om, hvad der sker, når man klæder fagfolk og forældre på i samme omgang? Kan netværksaktiviteter fremme en samhørighed mellem forældre og i samspil med kommunens praksis – og hvordan?

Evalueringen har fokus på gennemførelsen af indsatsen, netværksaktiviteter i fire kommuner, korrektioner, refleksioner samt identifikation af viden, som kan forbedre projektet i en large-scale version.

Baggrund for projektet

Den brændende platform i den kommunale praksis omkring børn med ordblindhed er inklusion. Det er et politisk ønske, at der inkluderes flere elever i normalklasserne frem mod 2015, hvilket skaber debat blandt forældre til børn i almenskolen (Mainz, 2012). Konteksten for forældre til børn med ordblindhed er præget af en optimisme på baggrund af de relativt nye it-baserede muligheder, men også en væsentlig skepsis til kommunens ekspertise (Bengtsson m.fl., 2011).

Den praktiske udfordring udfolder sig i en lang række spørgsmål som: Hvad forstår man ved inklusion? Hvordan operationaliserer man inklusion? Hvad er skolens opgave, og hvad er hjemmets opgave i en praksis, der skal styrke inklusion?

En udbredt forståelse af inklusion kan man finde formuleret i EVA (2011), s. 13: *"Inklusion drejer sig om både tilstedeværelse i almenundervisningen, deltagelse i det sociale fællesskab, deltagelse i læringsfællesskabet, udbytte af undervisningen og udvikling af positive selvbilleder"*.

Det er en ambition, der kræver involvering af mange parter (Schultz, 2007) herunder naturligvis hjemmet.

En lang række skoler har efterhånden gode erfaringer med at styrke skole-hjem-samarbejdet med de familier, som befinder sig i forskellige udsatte positioner. Det kan bl.a. være kulturelt, socio-økonomisk eller af indlæringsmæssige årsager. En rapport fra EVA (2012) redegør for seks skolers stærke praksis. Det understreges, at der er en mængde strukturelle udfordringer ved et udbygget

skole-hjem-samarbejde, som udfordrer relationen mellem skole/kommunal praksis og hjem. Det er fx ikke givet, at forældre reagerer på en simpel henvendelse via brev/e-mail. Det moderne skole-hjem-samarbejde kræver omtanke og kreativitet. Samtidig opleves en mere åben forhandling om forældrenes rolle i forhold til skolens arbejde, hvilket kan opleves som et øget informationspres begge veje (Schultz og Nielsen, 2011).

Strukturer, der har til formål at understøtte skole-hjem-samarbejdet med henblik på, at barnet i sidste ende inkluderes mest hensigtsmæssigt, kan derfor med fordel undersøges nærmere. Det gælder de fysiske rammer, det gælder identifikation af hvem, der skal deltage i skole-hjem samarbejdet og om at drøfte hvilke opgaver, der ligger hvor.

For at skole-hjem-samarbejdet skal bidrage meningsfyldt til inklusion er det relevant at forestille sig forældrenes resurser tæt på centrum af arbejdet med barnets trivsel og læringsproces. Et fokus kan lægges på forældrenes oplevelse af at blive inddraget, involveret, informeret og styrket i det, der lykkes. Denne proces kan kaldes empowerment, og kan realiseres sig på det strukturelle plan samt det psykologiske plan (Nachsen, 2004). Når empowerment realiseres på det strukturelle plan betyder det, at rammer og former for skole-hjem-samarbejdet ændres, så følelsen af kontrol forstærkes og oplevelsen af stress minimeres. Møder foregår fx under uformelle rammer og ikke på skolelederens kontor. Når empowerment realiseres på det psykologiske plan betyder det, at der er fokus på de bidrag, som alle uanset position kan byde ind med. Der er fokus på at reducere stressfremmende faktorer og dæmme op for fx tabuiserede forestillinger om sit barns vanskeligheder eller skam over sin egen opdragelsesmæssige formåen. Bidragene bruges aktivt i en inddragende proces, der har til formål at styrke relationerne omkring - og med barnet. Barnets familie er i denne sammenhæng en krumtap for udvikling af vigtige personlige kompetencer, selv under svære forhold fx af indlæringsmæssig karakter. Når et barn vokser op i en positivt styrket familierelation er prognosen for barnets egen modstandskraft, resiliens, også lysere (Ingesson, 2007).

Forandringsteori

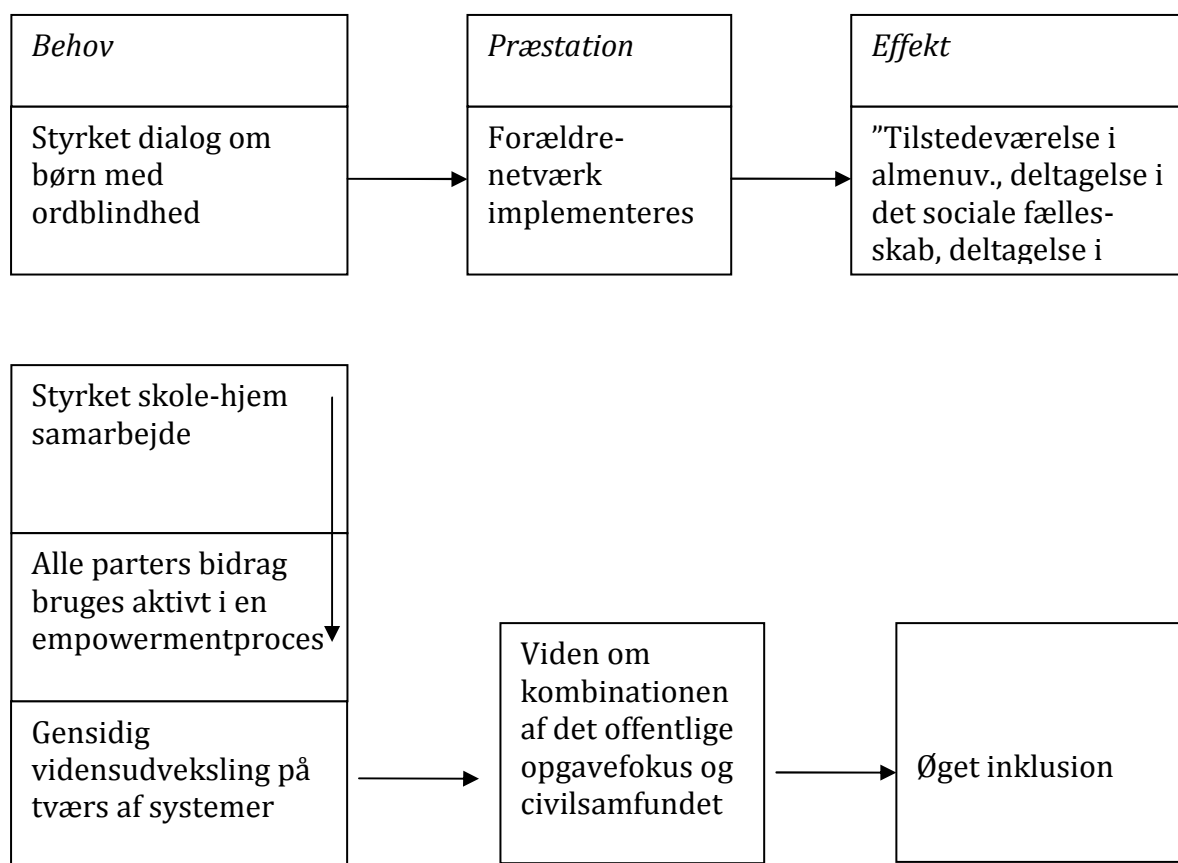
Pilotafprøvningen tog udgangspunkt i en række henvendelser til det daværende Dansk Videnscenter for Ordblindhed. Henvendelsernes karakter var også velkendt hos Ordblindeforeningen og i Forældrerådgivningen: Forældre til børn med ordblindhed - eller massive læsevanskeligheder af dyslektisk karakter - efterspurgte basal viden om deres rettigheder og om den kommunale praksis i forhold til deres barns vanskeligheder.

Visse spørgsmål var meget konkrete og kunne let besvares ved hjælp af henvisning til fx ordblindeefterskolernes hjemmeside, men den mere personlige anbefaling og videregivelse af erfaring kunne ikke følge en sådan ekspedition, med mindre den blev givet fra forælder til forælder.

Andre spørgsmål gik mere i dybden med det lov- og bekendtgørelsesmæssige råderum, som et decentralt system har mulighed for at fortolke og efterleve på

forskellig vis. Her var det en mulighed at rådgive på et overordnet plan, mens der altid ville være forbehold for den kommunale udmøntning af konkret praksis. Det syntes fornuftigt at sende dialogen ud mod den decentrale praksis og gerne tæt på de konkrete erfaringer med praksisformer, som i sidste ende måske var inklusionsunderstøttende på den lange bane. Et umiddelbart ønske fra en omsorgsfuld forælder kan være hurtige mirakelkure, fx "hvornår er ordblindundervisningen?", mens skolens reelle handlerum er mere nuanceret og præget af fagtermer, der skal dække mange børns særlige behov, fx "undervisningsdifferentiering", og derfor måske også kræver tættere, opfølgende dialog.

Derfor opstod ideen om netværksbaserede aktiviteter for forældre til børn med ordblindhed. Netværkene skulle danne ramme for informationer, gode råd og en styrket dialog med skolen og andre aktører i den kommunale praksis. Netværkene skulle kort og godt styrke og anerkende informationer fra begge parter i et gensidigt samspil.

Figur 1: Enkel forandringsteori

Implementeringen fulgte den enkle forandringsteori, som er illustreret i figur 1. Monitorering af pilotafprøvningen havde fokus på præstationen:

Implementering af forældrenetværk. Evaluator indsamlede dokumenter og deltagende observationsdata fra udvalgte konkrete netværksaktiviteter.

Hovedspørgsmålet for undersøgelsen af de indsamlede data var: "Hvad sker der, når man klæder fagfolk og pårørende på i samme omgang?" og en nysgerrighed på hvad der skal til, før at et netværk med utvungen snak og tryghed til at bringe tabuiserede emner på banen kan etablere sig og medføre en *samhørighed* mellem forældre men også i samspil med skolen? Derfor indlagde vi en afsluttende aktivitet ind i pilotafprøvningen, der skulle regulere forandringsteorien med inddragelse af projektdeltagerne.

Projektets design

Projektet var et samarbejde mellem Læsekonsulenternes Landsforening (LL), Ordblinde/Dysleksiforeningen i Danmark (OBF) og Socialstyrelsen. Herudover bidrog eksterne leverandører: Annie Leth Petersen fra Frivilligcentre og Selvhjælp Danmark (FriSe), konsulenter fra Nota, psykolog Laila Boye samt Karl-Åge Andreasen, rådgiver og tidligere skoleleder på Ordblindeinstituttet i Ballerup og chefkonsulent Birgit Dilling Jandorf fra Socialstyrelsen. Projektorganisationen blev etableret i marts 2011.

Formålet var at pilotafprøve implementering af en netværksmodel for familier til børn med ordblindhed forankret på fire skoler i fire forskellige kommuner og et enkelt PPR-kontor i Danmark.

Forældrenetværkene blev koordineret af læsekonsulenten i kommunen og bestod af inviterede forældre til børn med ordblindhed i grundskolen. Forældrenetværksmøderne gik i gang i august 2011, og de blev afsluttet i juni 2012. Forældre til i alt 47 børn med ordblindhed tilmeldte sig, og deres børn dækkede både indskoling, mellemtrin og udskoling. De mødtes ved tre møder faciliteret af en frivillig fra OBF samt tre workshops, som blev afholdt af forskellige inviterede eksterne leverandører. Ved workshops deltog også fagpersoner fra skolen/kommunen samt andre forældre i et omfang, som man bestemte lokalt.

Forældrenetværksmodellen omfattede en uddannelse af frivillige fra OBF gennem en række supervisionsmøder afholdt af FriSe, en rekruttering af forældre til netværket gennem kommunernes læsekonsulent og dennes kontakt til udvalgte skoler, samt et mødeforløb i netværkene.

Implementering

Projektet blev designet i samarbejde mellem OBF, LL og Socialstyrelsen. Modellen afprøves med det mål at forankre forældrenetværk i OBF i kontakt med LL.

Læsekonsulenterne er den koordinerende fagperson i kommunen, som kan sikre ejerskab på skolerne/skolebestyrelserne, og som har kommunalt overblik over

de elever, som har ordblindhed. Medlemmerne i OBF er engagerede i vilkår for mennesker med ordblindhed, har de pårørendes synsvinkel og ønsker indblik i kommunernes praksis. Projektet genererer erfaringsgrundlag samt materialer, som kan støtte den videre implementering forankret i OBF. Økonomien er i første omgang baseret på donationen fra Danske Banks Litteraturpris, videre afhængig af frivillighed og kommunens økonomi (til fx temaaftener).

Skema over milepæle

31. marts 2011	April/maj 2011	1. juni 2011	7. juni	August 2011	December 2011	21. - 22. marts 2012	Maj/juni 2012
Organisation etableres	Donation overrækkes, endelig kontrakt og projektbeskrivelse	Projektdele tagere rekrutteres	Uddannelsen af frivillige afsluttet	Netværk igangsat	Midtvejsevaluering	Oplæg på konference	Afslutning, evaluering og rapportering

Data

Til at understøtte evalueringen indsamles data dels i form af dokumenter; referater, statusbreve og notater, dels i form af deltagende observation ved workshops.

Ændringer og justeringer

To specialestuderende fra Københavns Universitet ønskede at hente empiri fra afprøvningen afgrænset til netværket i Fredensborg kommune. Dette indgår som en selvstændig del af erfaringsgrundlaget.

Barselsvikar fra OBF blev indsat i styregruppen.

Socialstyrelsen oplevede væsentlige personalemæssige besparelser og måtte derfor omfordele de påtænkte aktiviteter.

OBF og Socialstyrelsen drøftede ved projektets afslutning en mulig forankring af netværkene og måtte konstatere, at det endnu var for tidligt at forankre projektet i brugerorganisationen.

Monitorering

Data til evalueringen udgøres i af en række dokumenter som blev udviklet gennem monitoreringen af pilotafprøvningen. I alt er samlet 12 emner, dokumenter og noter fra deltagende observation. Heri indgår et speciale fra

audiologopædistuderende Louise S. Jantzen og Louise D. Rahbek samt et manuskript til en workshop om projektet på konferencen Ord 12.

De 12 emner er gennemlæst og systematiseret af Mia Finnemann Schultz, Socialstyrelsen, som også deltog i projektets opstarts- og designfase. Hun har forestået sparring med de specialestuderende og i forbindelse med workshopmanuskriptet, samt deltaget i netværksaktiviteter og faciliteret den brugerinddragende justering af forandringsteorien i samarbejde med projektleder Birgit Dilling Jandorf, Socialstyrelsen.

I monitoreringen blev følgende temaer, som trukket op i indledende afsnit af denne evaluering, understøttet:

Empowerment: strukturelt og psykologisk.

Bevidsthed om skole-hjem-samarbejde: forældre alene sammen, samarbejde med fagpersoner.

Inklusion: deltagelse i fællesskaber, udbytte af undervisningen, udvikling af positive selvbilleder.

Et meget vigtigt bindeled mellem skole-hjem-samarbejdet og empowerment var viden. De tre workshops bar tydeligt præg af en vidensformidling og forløb også som en slags foredrag, hvorved man kan overveje, om det var en naturlig netværksaktivitet eller et supplement til den egentlige netværksaktivitet, som så kondenserede sig ud i møderækken blandt forældrene uden fagpersoner?

Denne forskel i aktiviteterernes karakter kaldte på refleksion over netværkene som forældrenes frirum eller netværkene som ramme for samarbejde med fagpersoner. Pilotafprøvningen ville begge dele og havde til hensigt at sikre en vekselvirkning mellem vidensdeling og styrkeproces ("empowerment") ved både at løse op for strukturerne i workshoppen så at det blev eksterne konsulenter, der bød ind med viden til *både* fagpersoner og forældre i en åben dialog. Herefter kunne den tilegnede viden integreres med personlige erfaringer og forældreperspektiv på netværksmøderne. En intention, der sandsynligvis afhænger af definitionen af netværkets formål og som udfordres af den konkrete kontekst, som den gensidige dialog mellem fagpersoner og forældre udspiller sig i.

To tydelige udfordringer for workshoparrangementerne var et massivt opbud af fagpersoner til workshoparrangementerne samt (momenter med) en envejskommunikerende form, som gennem et relativt massivt fagsprog havde en tendens til at lukke ned for – særligt – forældres spørgelyst. Emnet behandles bl.a. i Jantzen og Rahbek (2012) og er ikke ukendt. Således også behandlet i en amerikansk implementering af et forældrebaseret skoleprogram:

"So the parents are bringing in new things, which is scary to me [fagpersonen]. I want them to stay curriculum-based, but there are other things that they feel are important" (Cooper & Christie, 2005, p. 2259).

Monitoreringen af implementering af forældrenetværk viste med al tydelighed, at denne balancering mellem forældrenes "frirum" og et mere traditionelt vidensoverførende dialogforum kræver opmærksomhed og aktiv stillingtagen i planlægningen af netværkets aktiviteter.

Hvad skete der ifølge projektdeltagerne?

Ved et afsluttende møde i projektgruppen afstemte deltagerne forandringsteori på baggrund af en faciliteret proces. Deltagerne var blevet bedt om at forberede sig hjemmefra. De skulle reflektere over deres oprindelige motivation for at indgå i projektet, og hvilket argument de ville bringe op, hvis de skulle overtale deres nabo til at indgå i forældrenetværk. På denne måde blev deltagerens erfaringer udforsket. Et resultat af mødets drøftelser blev sammenfattet i flg. udvidede forandringsteori:

Resurser	<i>Behov</i>	Aktiviteter	<i>Præstation</i>	Effekt	Langsigtet effekt
175.000 fra Danske Bank Frivillig timer Medfinansiering via timer	Styrket dialog om børn med	Etablere netværksgupper Uddanne frivillige Gennemføre pilotafprøvnings	En række møder i styregr. 3 kursusdage med Selvhjælps DK 3 workshops og møder i netværket	Opfylder et kæmpe behov for forældres viden om den specifikke vanskelighed. Forum for utvunget snak. Høj etik forankres. Klar snak etableres. At netværke er en anden tilgang end møder. Relationer mellem forældre etableres og	At være "fælles om" opgaven for barnet. Løser op for tabu omkring barnets ordblindhed. Rollefordeling og klarhed på alle linjer. Hjælp til selvhjælp. Holde fast i aftaler med skolen, også når det bliver svært. Støtte. Gensidig fortrolighed.

Figur 2 Forandringsteori med brugerinddragelse

Det viste sig, at en mere fyldestgørende indsigt i barnets specifikke behov og vanskeligheder, stod allerøverst på forældrenes ønskeliste. Og at denne indsigt kunne skabe udgangspunkt for en mere åbenhjertig dialog blandt forældrene ved netværksmøderne. De frivillige fra OBF var glade for den uddannelse, de havde modtaget fra FriSe, men kunne også se en mængde andre behov efterhånden som fortrolighed og dybde i samtalerne ved netværksmøderne udviklede sig.

Virker indsatsen som forventet?

Inklusion: deltagelse i fællesskaber, udbytte af undervisningen, udvikling af positive selvbilleder.

Det viste sig at inklusion ikke var et ord, som lå deltagerne på sinde, og der blev ikke talt meget om konkret udbytte i barnets skoletilbud, deltagelse eller selvværd, da vi talte om effekt af netværket. Derimod var forældreperspektivet utroligt synligt, konsulenterne var udfordret af at tage forældrenes perspektiv til forskel fra at tage barnets perspektiv, og netværksmøderne som en særlig aktivitet, til forskel fra møder, var velkommen. Netværket styrker en indstilling til - og fornemmelse af at "være fælles om" et barns skolegang. Helt fra de konkrete erfaringer fra medgang og modgang med it-støtten, specialtilbud og lektielæsning hjemme, til de mere psykologiske behov skabt af at møde udfordringer i forbindelse med barnets indlæring, eventuelle egne vanskeligheder, bekymring og glæde. Denne pilotafprøvning må derfor pege på inklusion som teoretisk mulig effekt.

Empowerment: strukturelt og psykologisk.

Den strukturelle justering er projektets akilleshæl. Kommunernes/skolernes mod til at invitere netværkene ind fortjener meget anerkendelse, fordi det ofte skaber øget fokus på uopfyldte behov at dele information og erfaring (jf også Jantzen og Rahbek, 2012). Og det kan i sidste ende skabe flere konflikter og større økonomiske udskrivninger. Netværkene kan derfor have den negative sideeffekt, at jo mere man får at vide, desto flere uopfyldte behov kan man få øje på.

Det resulterer i en udfordring for den psykologiske empowermentproces. Netværksmøderne blev faciliteret af en frivillig fra OBF, og deres bud på en balancering af behovs-problematikken lød, at man "får andre synsvinkler med hjem" fra et netværksmøde. Det støttes af observationsdata fra en workshopaktivitet, hvor det er tydeligt, at der findes både gode og uheldige erfaringer med stort set alle indsatser og forsøg på at skabe bedre vilkår for barnet. Så hvordan styrkes forældrenes *samhørighed* bedst? Pilotafprøvningen kan ikke afvise, at det er nødvendigt med et forløb, der tilgodeser faktuelle informationer og levner tid til bearbejdning, proces og faciliteret dialog.

Bevidsthed om skole-hjem-samarbejde: forældre alene sammen, samarbejde med fagpersoner.

Definitionen af skole-hjem-samarbejdet er bred og ikke utvetydig med hensyn til rolle- og ansvarsfordeling. Pilotafprøvningen havde mange erfaringer, der

pegede på en utydelig rollefordeling, særligt med henblik på, hvem der var ekspert i hvad. Hvem kunne sige, hvad der stod i loven? Skulle den frivillige være ekspert på teori om ordblindhed? En særlig udfordring for fremtidige større forældrenetværksprojekter kan være, at have fokus på forældrenes ekspertrolle: Hvad er det, de er eksperter i? Hvordan kan man facilitere møder med udgangspunkt i forældrenes perspektiv, hvis mødets formål rækker ud over at "oversætte" fagpersonernes information?

Pilotafrøvningen viste positive perspektiver i forhold til *længere* forløb med mere tid til *dialog* mellem forældre og fagpersoner, fx i forhold til at erkende brug af indforstået sprog eller fastgroede forestillinger om skolens handlerum. I fremtidige projekter kan man med fordel tage denne udfordring eksplicit op i planlægningen af de enkelte aktiviteter.

Referencer

Bengtsson, S.; Hansen H. og Røgeskov, M (2011): *Børn med en funktionsnedsættelse og deres familier – den første kortlægning i Norden*.

København: SFI

Lokaliseret juni 2011:

<http://www.sfi.dk/Default.aspx?ID=4681&Action=1&NewsId=2944&PID=9267>

Cooper, C.W. & Christie, C.A. (2005): Evaluating Parent Empowerment: A Look at the Potential of Social Justice Evaluation in Education. In: *Teachers College Record* 107, 10, pp. 2248-2274

Danmarks Evalueringsinstitut (2011): *Indsatser for inklusion i folkeskolen*.

Lokaliseret juni 2011:

<http://www.eva.dk/projekter/2011/undersogelse-af-skolens-indsatser-for-inklusion/projektprodukter/inklusion>

Danmarks Evalueringsinstitut (2012): *Det gode skole-hjem-samarbejde med forældre i udsatte positioner*.

Lokaliseret juni 2012:

<http://www.eva.dk/projekter/2011/evaluering-af-det-gode-skole-hjem-samarbejde/rapporten>

Ingesson, G. (2007): *Growing up with Dyslexia: Cognitive and Psychosocial Impact, and Salutogenic Factors*. Department of Psychology, Lund University, Sweden

Lokaliseret juni 2012:

<http://www.avhandlingar.se/om/Gunnel+Ingesson/>

Jandorf, Birgit Dilling (2011): *Netværk for familier med ordblinde børn i folkeskolen*. I: *Nyt Om Ordblindhed* 71.

Lokaliseret juni 2012:

<http://www.servicestyrelsen.dk/handicap/ordblindhed/udgivelser/arkiv/juni-2011/netvaerk-for-familier-med-ordblinde-born-i-folkeskolen>

Jantzen, L.S. & Rahbek, L.D. (2012): *Forældres støtte af børn med læsevanskeligheder – En evaluering af forældres udbytte af projekt ” Forstå dit barns ordblindhed ” i Fredensborg kommune.* Speciale, Audiologopædi, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab
Københavns Universitet

Mainz, Pernille (2012): *Forældre siger nej til flere urolige elever i klassen.*
Politiken 210612. Lokaliseret juni 2012:
<http://politiken.dk/indland/ECE1663712/foraeldre-siger-nej-til-flere-urolige-elever-i-klassen/>

Muter, V. & Likierman, H. (2009): Empowering parents to support their child with dyslexia -
Linking theory and practice. *The journal of the dyslexia guild.* Vol. 20(3), 7-11.

Nachsen, J (2004): Empowerment and Families: Building Bridges between Parents and Professionals, Theory and Research. In: *Journal on Developmental Disabilities* 11, 1 pp. 67-76
Lokaliseret juni 2012:
<http://www.oadd.org/index.php?page=253>

Schultz, M.F. og Nielsen, M.L. (2011): *Skole-hjem samarbejdet, en forskudt balance?* I: *Nyt Om Ordblindhed* 71
Lokaliseret juni 2012:
<http://www.socialstyrelsen.dk/handicap/ordblindhed/udgivelser/arkiv/juni-2011>

Schultz, M.F. (2007): *Ordblind Inklusion.* Dansk Videnscenter for Ordblindhed
Lokaliseret juni 2012:
<http://shop.servicestyrelsen.dk/collections/handicap/products/ordblind-inklusion-1>

Bilag

Monitorering af akter i Forældrenetværksprojektet

Emne #	Dato	Note	Opmærksomhedspunkt	Fokus: Udvikling af samhørighed mellem forældre og i samspil med kommunens praksis.
1		Projektbeskrivelse. (Dokument)	Vil skolerne synes, at det er en fordel for dem at deltage? Eller vil det blive en "trussel" mod praksis – økonomisk byrde? Større opmærksomhed på tilbud kan også give øget efterspørgsel.	Hvordan får projektet afstemt det gensidige samarbejde og aktiv deltagelse i processen? → Strukturel empowerment
2	August 11	I 1. statusbrev skitseres etablering af netværk og forslag til mødestruktur på skolerne (dokument).	Etableringen afhænger af, at der er skabt kontakt mellem læsekonsulent og frivillig fra OBF. 1.workshop er kick-off og afhænger af, at læsekonsulenten er sat ind i projektets mål og forandringsteori (af styregruppen).	Er formålet med netværkets aktiviteter klart, er der skabt den første grad af tryghed? Er der skabt en klar ansvars-/rollefordeling mellem fagpersoner, frivillige/mødeledere og forældre? Er der et mandat for møderne, er det forældrenes rum, et vidensdelingsforum, eller er det en sagsakt? → Viden → Frirum? → Strukturel empowerment?
3	25. aug. 11	Læsekonsulenterne har gjort op, hvordan dysleksi	Der er et meget tydeligt behov for specifik viden om børnenes behov	Hvilken viden skal danne basis for forældrenes netværksaktiviteter?

		afgrænses i projektkommunerne. Informationen skal klæde de frivillige på til arbejdet i netværkene (dokument).	blandt forældre. Denne viden er dog formidlet på mange forskellige måder i kommunerne, fx anvendes "begrebet ordblindhed" forskelligt i de fire projektkommuner.	Hvornår skal den inddrages og af hvem? Kan denne viden, fx om man afgrænser ordblindhed og bruger ordet, diskuteres? → Viden → → Samarbejde → Strukturel empowerment
4	24. nov. 11	1. workshop afholdes i Herlev. På programmet er en kort præsentation og et oplæg fra Nota. Læsekonsulent Lene leder mødet. Birte fra OBF og Lene har ikke afstemt indholdet af mødet inden. Der er mange gode råd fra forældre til forældre og fra Helle fra Nota (Observation).	Ikke alle forældre ved nødvendigvis, hvad projektet går ud på. Der er stor forskel på forældrenes tilgang til deres børns udfordringer, nogle "kæmper" andre normaliserer fx deres barns læsning af digitale bøger "det tænker vi ikke over mere". Birte fra OBF har en negativ historie og kalder det en "sur kamp". Frivillige skal kunne rumme begge dele. Frivilliges grad af "ekspertviden" bliver udfordret: Føler frivillige, at han/hun skal kunne svare på spørgsmål om bevilling, definition, rettigheder mv.?	Hvilke udgangspunkter bidrager forældrene med? Hvilke historier har deres børn? → Inklusion → Empowerment → Viden → Samarbejde mellem læsekonsulent og frivillig
5	Okt. 11	I 2. statusbrev meddeles at kontakter mellem læsekonsulenter, skoler og frivillige er skabt. Kurset for de frivillige er i fuld gang (dokument).	Hvad skal uddannelsen af de frivillige omfatte? Hvordan definerer kommunens læsekonsulent, skolernes læsevejledere og de frivillige deres roller og ansvar i forhold til	Hvordan defineres netværkets formål: Som et frirum til forældrene eller som en mere formaliseret del af skole-hjem-samarbejdet? Og hvem tager initiativet – hvem skal definere formålet?

			netværkets aktiviteter?	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Forældresamarbejde ➔ Inklusion (gennemsigtighed) ➔ Empowerment, strukturelt ➔ Empowerment, psykologisk til de frivillige
6	17. nov. 11	2. workshop med Laila Boye i Herlev. Overskriften er: "Psykosociale følger af ordblindhed". Skolepsykolog og læsekonsulent Lene deltager (observation).	Laila bruger en del fremmedord, som læsekonsulent oversætter. Både læsekonsulent og skolepsykolog byder til med ekspertroller. Der er mere snak end ved 1. workshop. Der er mange refleksioner og gode råd om at være forælder – fra mor til mor (ingen fædre til stede). Der er snak vedrørende en ordblind mors eget sagsforløb, og Birte agerer offensivt og byder sig positivt til: "Jeg har prøvet hele møllen, og håber jeg kan hjælpe".	Hvordan gør man et fagligt oplæg til forældrenes? Hvordan sikrer man, at det er forældrenes spørgsmål, der bliver besvaret? Hvordan sikrer man, at forældrene vil stille deres egne spørgsmål? Hvordan udnytter man de forskellige positioner blandt forældre og blandt inviteret ekspert, fagpersoner og forældre? <ul style="list-style-type: none"> ➔ Forældresamarbejde ➔ Empowerment, psykologisk
7	21. jan. 12	Stikord fra temadagen om supervision i Middelfart. Annie Leth Petersens referat. Stikord fra Mona, Birthe, Vibeke, Charlotte og Karin. (dokument)	De frivilliges stikord vedr. rollen som frivillig ved netværksmøderne: Forældrene vil gerne have information og afklaring om dysleksifaglige emner; viden om PPR og loven; følelse af afmagt, frustration og manglende tillid til systemet. <ul style="list-style-type: none"> - Der er større åbenhed efter et par møder. - Ønske om en afstemning med 	Hvordan i mødekommer netværksaktiviteterne de to største behov: viden og følelse af afmagt? <ul style="list-style-type: none"> ➔ Empowerment, psykologisk ➔ Inklusion ➔ Forældresamarbejde

			<p>skolens læsevejleder og læsekonsulent i kommunen inden netværkene iværksættes.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ønske om bedre information om projektet inden opstart. - Godt med fokus på mødelederrolle, supervision og personlighedstyper. - Perspektiv: Kursus om krise, sorg, skyld og skam. Kollegial supervision. 	
8	2. feb. 12	I 3. statusbrev sammenfattes en status på projektet. Der er lokale forskelle på projektets praktiske gennemførelse. Mors har gennemført en midtvejsevaluering. (dokument).	<p>Der er stor forskel på fremmødet. Fælles for de faglige workshops er, at der deltog flere fagpersoner end dem, der er direkte involveret i projektet. Det kan have betydning for dialogen ved workshoppen, tryghed ifm. spørgelyst og hvem, der er "eksperten". I specialet af Rahbek og Jantzen nævnes forhold ved et relativt massivt opbud af fagfolk, som kan lægge en skæv fordeling ned over dialogen. På samme måde indikerer observationen 17.11.11 i Herlev, at der kan være flere ekspertroller til stede, særligt i de små fora, som kan trække dialogens sprogbrug og grundtone i en anden retning, end</p>	<p>Hvilken betydning har publikummet eller mødedeltagernes sammensætning?</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Inklusion (- større gennemsigtighed hvis det bliver en forsvarstale i stedet for et argument for tilbuddet) ➔ Empowerment (- strukturelt hvis der magt-manifesteres) ➔ Forældresamarbejde (- hvis der ikke er tale om samarbejde)

			<p>hvis det er "forældrenes rum". På Mors beskrives møderne som væsentlige for, at forældrene har kunnet byde ind med deres inderste overvejelser og tanker vedr. deres barns vanskeligheder, som de ikke bare formulerer i det offentlige rum. Denne midtvejsstatus kan derfor indikere en væsentlig forskel på de to aktivitetstyper i forældre-netværksprojektet.</p>	
9	16. feb. 12	<p>Marianne Aaen Thorsen og Birgit Dilling Jandorf udarbejder manuskript til en workshop ved konferencen Ord 12. Workshopen tager form som et interview. Mia Finnemann Schultz giver sparring. (dokument/mail).</p>	<p>En lang række refleksioner fra projektleder og styregruppemedlem sætter fokus på samarbejdet mellem kommunal praksis og forældre. Herunder sprogbrug omkring barnets vanskeligheder og det handlerum, som kommunen/systemet inviterer borgerne/brugerne ind i. Der er en tendens til, at fagpersonerne kan se netværket og den frivillige mødeleder som et værktøj eller et led i den kommunale praksis. Det lægges ud til refleksion, hvilken rolle det kan have, om man vælger frivillige mødeledere med egen erfaring (altså ordblindhed/fra</p>	<p>Hvordan styrkes forældres samhørighed med hinanden bedst? → Empowerment, strukturelt og psykologisk</p>

			Ordblindeforeningen) eller om man vælger en mere neutral type mødeleder.	
10	6. juni 12	Afsluttende møde med projektdeltagere i Odense. Til stede er læsekonsulenter, de frivillige og styregruppen (observation og post-its).	<p>Der er en rigtig god stemning om projektet og formålet med at etablere netværk. De frivillige nævner, at udgangspunkt for forældre kan være, at "man ikke tør sige skolen imod" – at man "får noget med hjem – andre synsvinkler", og for læsekonsulenterne har det været nyt at arbejde med en anden forståelsesramme, det er nyt at tage udgangspunkt i forældrene til forskel fra børnene.</p> <p>Der er en generel stemning om, at forældre kan skabe tillid mellem hinanden, men at det tager lidt tid. En del forældre ankommer i netværket med en forestilling om, at deres barns vanskeligheder er tabubelagt. Dette skal anerkendes og imødekommes. Det opleves umiddelbart som en god mulighed, at man kan starte med at tale om noget konkret som fx it-hjælp, input fra Nota eller lignende, hvorefter de mere personlige historier kommer frem. En del forældre har også vanskeligt ved at</p>	<p>Hvordan skaber man en god ramme for udvikling fra vidensbehov til trygt frirum, og måske tilbage igen?</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Empowerment, strukturelt og psykologisk. ➔ Viden

			være på skolen, fordi de har dårlige erindringer fra egen skoletid. Kendetegnende ved de frivillige, som deltager i mødet, er, at de har arbejdet vedholdende med deres børns/familiers udfordringer, det er mødre, og de afsætter væsentlige ressourcer (tid og energi) til arbejdet.	
11	16. juni 12	Evalueringsrapport fra Fredensborg. Marian Jensen (afd leder), Anne Svendsen (læsevejleder) og Marianne Aaen Thorsen. De tre fagpersoner kommer med en række forbedringsforslag til netværksaktiviteterne og konkret er de inde på at forankre netværket mere på skolen, bl.a. vha læsevejleder som tovholder. (dokument).	De tre fagpersoner tager tydeligt ansvar for - og ejerskab til netværket. De er kritiske ift. frivillige fra Ordblindeforeningen og de nævner viden/indsigt i kommunal praksis som eksempel og ansvar i forbindelse med rekruttering og fastholdelse af forældrene i netværket. Den frivillige er ikke repræsenteret i dokumentet.	Hvordan sikres en forventningsafstemning i forhold til den konkrete kommunale praksis, som netværket eksisterer i og som forældresamarbejdet skal styrke? → Forældresamarbejde → Inklusion
12	Juni 12	Speciale af audiologopædistuderende Louise D. Rahbek og Louise S. Jantzen. De har gennemført en spørgeskemaundersøgelse med fokus på forældrenes udbytte af netværket. (dokument).	Specialets empiri beskriver en række forhold ved projektet, som understøtter de øvrige opmærksomhedspunkter, særligt den særlige situation omkring fagpersoner og forældre ved samme workshop. Forældrene, der deltog i spørgeskemaundersøgelsen, indikerede, at de havde lettere ved at finde svar på deres spørgsmål. Men	Specialet beskriver, analyserer og understøtter særligt emne #1, #5 og #7

			<p>det kunne ikke vises på signifikante fremgange på de øvrige spørgsmål vedr. "viden om ordblindhed" som de to specialestuderende havde defineret det. I specialet nævnes også andre områder, som kunne være bagvedliggende årsag til, at forældrene (alligevel) føler sig klædt på. Og et opmærksomhedspunkt kan være, hvad det <i>egentlig</i> er, forældre ønsker at vide om ordblindhed? Der var også en negativ udvikling, som blev dokumenteret af specialets empiri. Forældrene oplevede at blive involveret i at takle deres barens ordblindhed i <i>mindre</i> grad efter netværksprojektet end før. Det er et opmærksomhedspunkt for den vidensproces, man starter ved at igangsætte netværk.</p> <p>To væsentlige parametre for at styrke netværket fremhæves i specialet: Motivation til at deltage ved møderne samt tryk ved projektet.</p>	
--	--	--	---	--